

Ísland og útlendingar utan EES

Starfshópur innanríkisráðuneytis, velferðarráðuneytis
og utanríkisráðuneytis um málefni útlendinga utan EES

Kynning, Iðnó 31. maí 2012

Markmið

- Mannréttindi og mannúð
- Skýr og skilmerkileg löggjöf
- Skilvirkni
- Jöfnuður

Viðfangsefni

- Löggjöf um aðgengi útlendinga utan EES að Íslandi:
  - Dvalar- og atvinnuleyfi
  - Hælisleitendur/flóttafólk
- Mótun stefnu í málefnum útlendinga utan EES

Starfshópurinn

- Davíð Logi Sigurðsson, utanríkisráðuneyti (tók sæti Hauks Ólafssonar)
- Halla Gunnarsdóttir, innanríkisráðuneyti, formaður
- Hrefna Dögg Gunnarsdóttir, innanríkisráðuneyti (tók sæti Rósu Daggar Flosadóttur)
- Ingvar Sverrisson, velferðarráðuneyti
- María Rún Bjarnadóttir, innanríkisráðuneyti
- Linda Rós Alfreðsdóttir, velferðarráðuneyti
- Elín Rósa Finnbogadóttir, innanríkisráðuneyti, starfar með hópnum

Samráð

- Félag kvenna af erlendum uppruna
- Fjölmenningarsetur
- Flóttamannahjálpi SP – svæðisskrifstofa
- Kvennaathvarf
- Lögmenn sem starfa við málaflokkinn
- Lögreglustjórinn á Suðurnesjum
- Lögreglustjórinn á Seyðisfirði
- Mannréttindaskrifstofa Íslands
- Mennta- og menningarmálaráðuneyti
- No Borders
- Rauði kross Íslands
- Samstarfsnefnd háskólastigsins
- Samstarfsnefnd um útlendingamál (Útlendingastofnun, Vinnumálastofnun, ASÍ, SA, velferðarráðuneyti)
- Útlendingastofnun
- Vinnumálastofnun

Grunnurinn

- Samningurinn um Evrópska efnahagssvæðið (EES)
- Schengen
- Heimur með landamærum
- Hverjir mega koma til Íslands?

Dvalarleyfi

- Grunnskilyrði:
  - a. framfærsla hans, sjúkratrygging og húsnæði sé tryggt, samkvæmt nánari reglum sem [ráðherra]¹⁾ setur,
  - b. hann uppfylli skilyrði fyrir dvalarleyfi sem fram koma í lögum þessum og reglum skv. 1. mgr. 3. gr.,
  - c. hann samþykki að gangast undir læknisskoðun innan tveggja vikna frá komu til landsins í samræmi við gildandi lög og fyrirmæli heilbrigðisyfirvalda,
  - d. ekki liggi fyrir atvik sem valdið geta því að honum verði meinuð landgangna hér á landi eða dvöl samkvæmt öðrum ákvæðum laganna.

Leiðin til fullra réttinda

1. Dvalarleyfi
2. Búsetuleyfi = full réttindi og ótímabundin dvöl. Veitt eftir fjögurra ára dvöl á vissum dvalarleyfum að uppfylltum skilyrðum, s.s. um íslenskupróf
Óbundið atvinnuleyfi
(Fellur niður eftir 18 mánaða dvöl erlendis)
3. Ríkisborgararéttur: Að meginreglu eftir 7 ár.

Leiðin að velferðarkerfinu

- Réttindi útlendinga byggjast á lögheimilisskráningu.
- **Félagsþjónusta:** Frá upphafi lögheimilisskráningar á einstaklingur rétt á félagsþjónustu og þar með fjárhagsaðstoð. Fjárhagsaðstoð getur haft áhrif á endurnýjun dvalarleyfis, önnur þjónusta hefur ekki áhrif.
- **Heilbrigðisþjónusta:** Útlendingur skal kaupa sjúkratryggingu frá váttryggingafélagi fyrir fyrstu sex mánuðina. Eftir það nýtur hann aðgangs að íslensku heilbrigðiskerfi.

Flokkar dvalarleyfa

- Dvalarleyfi vegna atvinnuþátttöku:
  - Sérfræðingur
  - Skortur á vinnuafli
- Dvalarleyfi íþróttafólks
- Dvalarleyfi fyrir aðstandendur
- Dvalarleyfi vegna vistráðningar (au-pair)
- Dvalarleyfi vegna náms
- Dvalarleyfi af mannúðarástæðum/sérstakra tengsla
- Dvalarleyfi sem flóttamaður
- Dvalarleyfi fyrir fórnarlömb mansals
- Dvalarleyfi á grundvelli dvalar í lögmætum og sérstökum tilgangi

Dvalarleyfi vegna atvinnuþátttöku

- Eingöngu veitt ef viðkomandi er með vinnu og hefur fengið atvinnuleyfi
- Álitaefni:
  - Á að vera auðveldara að fá vinnu á Íslandi?
  - “Skortur á vinnuafli”
  - Misjöfn réttindasöfnun
  - Fjölskyldusameining (aðstandendadvalarleyfi) ekki fyrir alla

Tillögur til umræðu

- Réttindasöfnun verði jöfnuð
- Fjölskyldusameining fyrir alla
- Viðbótarflokkur: Árstíðabundið starfsfólk

Viðráðningar (Au-pair)

- Dvalarleyfi til eins árs. Ekki framlengjanlegt og ekki hugsað sem leyfi til langtímadvalar
- Vankantar:
  - Engin eftirfylgni um hvort vistfjölskyldur uppfylli sín skilyrði
  - Leyfið misnotað til að komast inn til landsins?

  - Skilyrðum ekki fylgt eftir – hætta á misnotkun

Tillögur að lausnum

- Vistráðning ekki milli tengdra
- Möguleiki á millilið, s.s. Fjölmenningssetur
- Útlendingastofnun hafi flugmiða eða tryggingu fyrir flugmiða viðkomandi heim
- Lögregla skal ávallt upplýst um aðsetur vistráðinna í umdæmi
- Ef grunur er um misnotkun á manneskju grípur lögregla til viðeigandi ráðstafana

Námsmannadvalarleyfi

- 100% nám (háskóli, iðnnám)
- Endurnýjanlegt ef 75% var lokið (50% við fyrstu endurnýjun)
- Endurnýjun á 6 mánaða fresti
- Ekki grunnur að búsetuleyfi
- Námsmaður má ekki hafa börn og maka hjá sér, nema viðkomandi sé í doktorsnámi
- Möguleiki á tímabundnu atvinnuleyfi
- Að loknu námi er möguleiki á sérfræðingaleyfi

Álitaefni

- Menntun fyrir fólk sem fær tæplega að búa hér áfram þótt það vilji
- Ef námsmannaleyfi mynduðu grunn fyrir búestuleyfi myndu skólarnir þá fyllast?
- Skólagjöld af nemendum utan EES?
- Makar og börn ekki velkomin
- Tillaga til umræðu: Námsmenn eigi rétt til fjölskyldusameiningar, a.m.k. barna og maka

Dvalarleyfi fyrir aðstandendur

- Takmarkað í dag við nokkra dvalarleyfisflokka
  - Sérfræðingar
  - Íþróttafólk
  - Mannúðarleyfisfólk
  - Doktorsnema
  - Búsetuleyfi
- Nær m.a. ekki til:
  - Skorts á vinnuafli
  - Námsmanna, annarra en doktorsnema
  - Flóttamanna

- Nánasti aðstandandi:
  - Maki eða sambúðarmaki
  - Börn yngri en 18 ára
  - Foreldrar eldri en 66 ára
- Viðbótartillaga til umræðu:
  - Börn yngri en 21 árs á framfæri foreldris
  - Foreldri barns undir 18 ára sem býr á Íslandi
  - Uppkomin börn við sérstakar aðstæður
  - Systkini undir 18 ára sem eiga ekki aðra að

Dvalarleyfi af mannúðarástæðum

1. mgr. 12. gr. f

*Heimilt er að veita útlendingi dvalarleyfi, þótt ekki sé fullnægt öllum skilyrðum 11. gr., ef rík mannúðarsjónarmið standa til þess eða vegna **sérstakra tengsla hans við landið.***

Tillögur til umræðu

- “Sérstök tengsl” verði gerð að sérstökum dvalarleyfisflokki
  - Fyrrum makar sem ekki hafa fengið búsetuleyfi – takmarkanir?
  - Börn sem ná 21 árs aldri en eru búsett á Íslandi
  - Einstaklingar sem eiga barn hér á landi – takmarkanir?
  - Aðrir?
- Áfram gert ráð fyrir að dvalarleyfi af mannúðarástæðum sé ekki veitt nema að viðkomandi útlendingur hafi einhver tengsl við Ísland

Nýir dvalarleyfisflokkar

- Árstíðabundið dvalarleyfi
- Tímabundið dvalarleyfi án atvinnuleyfis
- Sjálfboðaliðar
- Dvalarleyfi vegna sérstakra tengsla

Aðrar tillögur til umræðu

- Ein löggjöf, frekar en tvær
  - Dvalarleyfi veiti almennt rétt til atvinnu nema annað sé tekið sérstaklega fram
- Fræðsla um réttindi og skyldur
  - Réttindi launafólks
  - Réttindi kvenna
  - Hlutverk samtaka sem vinna sérstaklega að réttindum útlendinga eða kvenna.
  - Fleira?

Hælisleitendur/Flóttafólk

- Hæliskafli útlendingalaganna var endurskoðaður 2010:
  - Viðbótarvernd
  - Fylgdarlaus ungmenni
  - Aðrar breytingar á málsmeðferð
  - Réttarstaða hælisleitenda

Álitaefni

- Fyrsta skýrslutaka
- Fölsuð skilríki
- Málsmeðferðarhraði
- Aðstæður hælisleitenda
- Aðstoð við heimferð (IOM)
- Sjálfstæð úrskurðarnefnd

Sjálfstæð úrskurðarnefnd

- Alþjóðlegur þrýstingur
- Noregur: Úrskurðarnefnd fyrir dvalarleyfi, vegabréfsáritanir og hælisumsóknir
- Danmörk: Úrskurðarnefnd fyrir hælisumsóknir
- Svíþjóð: Sérstakur dómstóll
- Ísland: ?

Að lokum

Allar ábendingar eru vel þegnar. Takist ekki að koma þeim á framfæri hér má senda erindi á, Elínu Rósu Finnbogadóttur, elin.rosa.finnbogadottir@irr.is

